

การบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
Management According to Integrated Buddhism Principles of
Ban Chang Subdistrict Administrative Organization
Mae Taeng District, Chiang Mai Province

สมคิดร์ ดีวงศ์¹, นพดณ ปัญญาวิรัตน์² และ ประเสริฐ ปอนถิ่น³
Somkit Deewong¹, Noppadon Panyaweerat² and Prasert Pontin³

Received: 02 March 2025; Revised: 29 March 2025; Accepted: 31 March 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง การวิจัยดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้ให้ข้อมูลคือประชาชนอาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน ผ่านแบบสอบถาม และใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้บริหาร 1 คน 2) ตัวแทนนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 1 คน 3) ตัวแทนนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน และ 4) ตัวแทนประชาชน 6 คน รวมทั้งสิ้น 9 รูป/คน ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามประเด็นการวิจัยและนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโดยรวม นอกจากนี้ เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำให้สมมติฐานของการวิจัยถูกปฏิเสธ สำหรับปัญหาและอุปสรรค ประชาชนเสนอให้มีการรณรงค์และสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่เด็กและ

^{1 2 3} รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย; Master of Public Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-mail: somkiddeevong@gmail.com

เยาวชน รวมถึงส่งเสริมอาชีพและสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเสนอให้มีการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างเท่าเทียมในทุกหมู่บ้าน รวมถึงการจัดบริการสาธารณะให้ครอบคลุมและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: พุทธบูรณาการสังคหวัตถุ 4; การบริหารงานท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของประชาชน

Abstracts

This research aims to study: 1) the level of administrative performance of the Ban Chang Subdistrict Administrative Organization, Mae Taeng District, Chiang Mai Province; 2) the comparison of public opinions on the administration of the Ban Chang Subdistrict Administrative Organization, classified by personal factors; and 3) the problems, obstacles, and recommendations for administrative practices based on the principles of Buddhist integration. A mixed-methods approach was employed, consisting of: 1. Quantitative research, data were collected from 335 residents of the Ban Chang Subdistrict through questionnaires. Statistical methods used included frequency, percentage, mean, and standard deviation; 2. Qualitative research, in-depth interviews were conducted with nine key informants, comprising five groups: (1) one representative from the local administration; (2) one Buddhist scholar; (3) one scholar in public administration; and (4) six community representatives. Data were analyzed and synthesized according to the research issues and presented in a descriptive format.

The results revealed that the overall administrative performance of the Ban Chang Subdistrict Administrative Organization, based on the Four Principles of Sangahavatthu (acts of kindness), was at a high level, indicating public satisfaction with the organization's overall performance. Furthermore, when comparing public opinions based on personal factors — including gender, age, education level, marital status, and monthly income — no statistically significant differences were found, thereby rejecting the research hypothesis. Regarding challenges and obstacles, citizens recommended stronger campaigns and support for drug prevention and solutions, particularly through youth education. They also called for the promotion of occupations and welfare programs for the elderly, underprivileged, and persons with disabilities to foster self-reliance. Moreover, they advocated for more equitable distribution of economic opportunities across all villages and for more inclusive and accessible public services.

Keywords: Buddhist Integration (Sangahavatthu 4); Local Administration; Public Participation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สู่ระบอบประชาธิปไตยได้เปิดประตูสู่การบริหารประเทศในรูปแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรภายใต้การนำของพันเอกพระยา พหลพลพยุหเสนาได้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้ ซึ่งตามมาด้วยการประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่วางรากฐานให้กับการปกครองโดยรัฐธรรมนูญในประเทศไทย (โกเมศ ขวัญเมือง และคณะ, 2565) นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยได้มีการพัฒนาระบบการปกครองท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เริ่มต้นตั้งแต่ พ.ศ. 2476 จนถึงปัจจุบัน ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบริหารงานในระดับท้องถิ่น ที่ใกล้ชิดและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในแต่ละชุมชน (สุกิจ เจริญรัตนกุล, 2567) การบริหารงานท้องถิ่นไม่เพียงแต่เป็นเวทีในการฝึกฝนทักษะการเมืองและการบริหารจัดการของประชาชน แต่ยังเป็นสถาบันที่ส่งเสริมความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมในวิถีสาธารณะ อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ (Sánchez-Hernández, M. I. 2024) ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำท้องถิ่นจำเป็นต้องมีความสามารถด้านการบริหารจัดการ พร้อมทั้งยึดหลักความยุติธรรมและจริยธรรมที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ตามหลัก “สังคหัตถุธรรม” ที่ประกอบด้วย ทาน, ปิยวาจา, อัตถจริยา และสมานัตตา (ไพศาล ผกาเกตุ และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา, 2567) หลักการเหล่านี้จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาการบริหารงานท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบกับปัญหาหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรงบประมาณที่จำกัดสำหรับการสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพและการพัฒนารายได้เสริมให้กับชุมชน รวมถึงการให้บริการสวัสดิการแก่กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการ ที่ยังไม่ครอบคลุมเพียงพอ ส่งผลให้ประชาชนบางส่วนประสบปัญหาหนี้สินและความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน ฉะนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จำเป็นต้องครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพกาย สุขภาพจิต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งต้องอาศัยการบริหารงานที่โปร่งใส ความเป็นธรรม และยึดหลักจริยธรรมในการปฏิบัติงาน (วรารณ วงศ์อนันต์ และคณะ 2567) แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมที่ยึด “สังคหัตถุธรรม” สามารถเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างความไว้วางใจระหว่างผู้บริหารและประชาชน พร้อมทั้งเสริมสร้างความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของท้องถิ่น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง โดยเน้นการนำหลักพุทธธรรมและแนวคิด “สังคหวัตถุธรรม” มาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เพื่อประเมินผลและปรับปรุงการให้บริการแก่ประชาชนให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบการบริหารงานท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการและบริบทเฉพาะของชุมชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกระบวนการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีประชากรทั้งหมด 2,057 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสูตรทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973) ได้ 335 คน และใช้วิธี Proportional Stratified Random Sampling เพื่อสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละหมู่บ้าน โดยแจกแบบสอบถามให้กับผู้สูงอายุใน 5 หมู่บ้าน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพจะสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) ตัวแทนผู้บริหาร 1 คน 2) ตัวแทนนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา 1 คน 3) ตัวแทนนักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ 1 คน และ 4) ตัวแทนประชาชน 6 คน

2. เครื่องมือการวิจัย

วิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ และรายได้ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา 3) แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธ โดยมีคำถามที่ประเมินการบริหารงานในแต่ละด้านผ่านมาตราส่วน 5 ระดับ ตามค่าเฉลี่ยดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย

การแปลความหมาย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.51 – 5.00

มีการบริหารงานตามหลักธรรมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 – 4.50

มีการบริหารงานตามหลักธรรมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 – 3.50 มีการบริหารงานตามหลักธรรมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.51 – 2.50 มีการบริหารงานตามหลักธรรมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.50 มีการบริหารงานตามหลักธรรมในระดับน้อยที่สุด

4) แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง สำหรับงานวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลและความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ เกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง ในอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ เริ่มจากการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบล จากหนังสือ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่อมาได้ขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ จากนั้นจึงได้แจกแบบสอบถามแก่กลุ่มเป้าหมายในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง จำนวน 335 คน และพร้อมทั้งดำเนินการสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างเพื่อรวบรวมข้อมูลเชิงลึก โดยการเก็บข้อมูลทุกขั้นตอนได้ดำเนินการด้วยตนเองอย่างละเอียดและเป็นระบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้สถิติพื้นฐาน เช่น การแจกแจงความถี่และคำนวณร้อยละสำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง จะใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการบันทึกเสียงและจดบันทึก จากนั้นจะแยกแยะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและใช้การวิเคราะห์เนื้อหา พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยการสังเคราะห์ข้อมูลในลักษณะเชิงพรรณนา โดยอ้างอิงคำพูดจากผู้ให้สัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษิตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เพศ: ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (62.4%), อายุ: ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 51–60 ปี (34.0%) รองลงมาคือช่วง 41–50 ปี (24.2%), ระดับการศึกษา: ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับ

มัธยมศึกษาตอนปลาย (29.0%), อาชีพ: ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป (39.4%) และเกษตรกร (36.4%), รายได้ต่อเดือน: ส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,000–15,000 บาท (32.5%)

ส่วนที่ 2 วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม ซึ่งประกอบด้วย 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อตถจริยา 4) สมานัตตตา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสรุปภาพรวมมีรายละเอียดแสดงในตารางที่ 1

ระดับความคิดเห็นการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการของ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม	ระดับการบริหาร		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ทาน การให้การเสียสละ	4.34	0.614	มาก
2. ด้านปิยวาจา การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ	4.08	0.702	มาก
3. ด้านอตถจริยา การประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น	4.39	0.593	มาก
4. ด้านสมานัตตตา การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอด้านเสมอปลาย	4.38	0.695	มาก
รวม	4.30	0.651	มาก

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

จากตารางผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ตามหลักพุทธบูรณาการและหลักสังคหวัตถุธรรม มีรายละเอียดดังนี้ 1. ทาน (การเสียสละ) 2. ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำสุภาพ) 3. อตถจริยา (การปฏิบัติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น) 4. สมานัตตตา (ความสม่ำเสมอในการปฏิบัติงาน)

จากผลการวิจัย ชี้ให้เห็นว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการบริหารงานที่เน้นคุณธรรมและจริยธรรม ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่มีความเสียสละในการทำงาน สื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพ และปฏิบัติงานอย่างมีความสม่ำเสมอ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ปัจจัยเหล่านี้ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจจากประชาชน ส่งผลให้การบริหารงานได้รับการประเมินในระดับที่ดีเยี่ยม

ส่วนที่ 3 วัตถุประสงค์ที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพิจารณาจากปัจจัยส่วนบุคคล ผลการทดสอบสมมติฐานสามารถสรุปรายละเอียดได้จากตารางผลการวิเคราะห์ต่อไป

สมมติฐาน ที่	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	t-test/ F-test	ค่า Sig.	ผลการทดสอบ สมมติฐาน	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	เพศ	ผลการปฏิบัติงาน	0.913	0.362	-	✓
2	อายุ	ผลการปฏิบัติงาน	1.943	0.087	-	✓
3	ระดับการศึกษา	ผลการปฏิบัติงาน	1.301	0.263	-	✓
4	อาชีพ	ผลการปฏิบัติงาน	1.087	0.367	-	✓
5	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ผลการปฏิบัติงาน	0.500	0.682	-	✓

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักพุทธขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

จากตารางทดสอบสมมติฐานพบว่า จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลต่าง ๆ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ไม่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นของประชาชนที่อาศัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักสังคหวัตถุธรรม โดยผลการทดสอบไม่แสดงความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ค่า Sig. > 0.05) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยในทุกกรณี

ส่วนที่ 4 วัตถุประสงค์ที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิเคราะห์จากแบบสัมภาษณ์การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปได้ว่า แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธศาสนาเมืองคัมภีร์ประกอบหลักสำคัญที่สะท้อนถึงคุณธรรมในด้านต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย อัจฉริยา และ สมานัตตตา ที่มีผลต่อการสร้างความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความร่วมมือในการทำงาน

1) อัจฉริยา (Virtue of Beneficence) แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติงานโดยยึดมั่นในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีความสำคัญในการเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากประชาชน โดยการเป็นแบบอย่างที่ดี การทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การรักษาวินัย การเคารพหลักกฎหมาย และการตัดสินใจที่ยึดประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยมีการแสดงออกในลักษณะที่เน้นความเสียสละและการทำงานอย่างเต็มที่ โดยพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการเน้นการทำงานเพื่อส่วนรวม และการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามหลักธรรม

2) สมานัตตตา (Equanimity) แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการประพฤติปฏิบัติตนในแบบที่มีความเสมอภาคและยุติธรรมในองค์กร การช่วยเหลือและร่วมกันแก้ปัญหาในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสงบสุขในสังคม ความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียม และการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร

ทั้งนี้ ผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงการยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการบริหารงานนั้นอาจมีที่มาจากการที่ผู้นำและผู้บริหารในองค์กรบริหารงานโดยมุ่งเน้นการสร้าง

เชื่อมั่นและการรักษามาตรฐานที่ดีในการปฏิบัติงาน ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นการปฏิบัติตามหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างบรรยากาศที่ส่งผลให้ชุมชนและองค์กรสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสุขสงบ.

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมได้คะแนนสูงถึงระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการนำหลักพุทธบูรณาการมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน โดยเฉพาะในด้านอรรถจริยา, สมานัตตา, ทาน, และปิยวาจา ซึ่งทุกด้านได้รับการประเมินในระดับมาก โดยเฉพาะด้านอรรถจริยาและสมานัตตา ที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร เหตุผลที่ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเกี่ยวข้องกับ ความมุ่งมั่นในการสร้างความร่วมมือและการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะ ซึ่งหลักพุทธบูรณาการมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมการปฏิบัติตามหลักธรรมที่ทำให้สังคมมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น การให้และการเสียสละเพื่อผู้อื่น (ทาน) การสื่อสารที่เป็นมิตรและจริงใจ (ปิยวาจา) และการประพฤติที่เหมาะสมและสม่ำเสมอ (สมานัตตา) ซึ่งล้วนแต่เป็นคุณสมบัติที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในองค์กร สอดคล้องกับการวิจัยของ มณีนุช ไพโรจน์ (2553) ได้อธิบายถึงการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร พบว่า การใช้หลักสังคหวัตถุ 4 มีผลในการสร้างความผูกพันและความพึงพอใจต่อองค์กรในระดับสูงเช่นเดียวกัน ซึ่งเชื่อมโยงกับผลการวิจัยของงานนี้ที่พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างประสบความสำเร็จในการนำหลักพุทธบูรณาการมาใช้ในการบริหารงาน นอกจากนี้การศึกษาของสมหมาย บัวจันทร์ (2552) เรื่องการวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร ยังยืนยันถึงความสำคัญของการบริหารที่เน้นคุณธรรมและการพัฒนาความสัมพันธ์ในสังคม การศึกษาพบว่า ด้านสมานัตตาคือปัจจัยที่ทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจสูงสุด รองลงมาเป็นด้านทานและอรรถจริยา ซึ่งเชื่อมโยงกับความสำเร็จในงานวิจัยนี้ได้คะแนนสูงในด้านต่าง ๆ ดังนั้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่ระบุว่า การนำหลักพุทธบูรณาการมาใช้ในการบริหารงานไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความพึงพอใจและความผูกพันในองค์กร แต่ยังช่วยให้การบริหารงานมีความสอดคล้องกับความต้องการและค่านิยมของชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในระดับท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งบ่งชี้ว่าประชาชนมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบริหาร ซึ่งอาจมีสาเหตุจากลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่ประชาชนให้ความสำคัญกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็น

ส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต การที่องค์กรบริหารส่วนตำบลสามารถดำเนินการสอดคล้องกับค่านิยมของชุมชนจึงช่วยสร้างการยอมรับและความไว้วางใจจากประชาชนได้เป็นอย่างดี

1) การวางแผน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานด้านการวางแผนอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าองค์กรบริหารส่วนตำบลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดแนวทางพัฒนาท้องถิ่น รวมถึงการวางแผนที่คำนึงถึงหลักสังคหวัตถุ 4 โดยเฉพาะปิยวาจา และ อุตถจริยา ที่ช่วยให้เกิดการสื่อสารและการดำเนินงานที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับงานวิจัยของวินิจ ผาเจริญ และ เชษฐ ใจเพชร (2565) ซึ่งศึกษาเรื่องการนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กร พบว่าปัจจัยด้านสมานัตตตา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการวางแผนขององค์กรบริหารส่วนตำบลที่เน้นการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกัน

2) การจัดองค์กร การการจัดองค์กรอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลมีโครงสร้างที่เอื้อต่อการดำเนินงานตามหลักคพุทธรูปธรรมการ โดยเฉพาะการจัดสรรทรัพยากรและบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาของวันดี ชันแก้ว และคณะ (2567) และ พระครูไพศาลรัตนภาส อุทาโน (แสงคำ) (2567) ที่ได้ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์กรบริหารส่วนตำบล พบว่าภาวะผู้นำที่ยึดหลักพุทธธรรมส่งผลต่อความสามารถในการบริหารงานองค์กรท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดระบบงานให้มีประสิทธิภาพ

3) การสั่งการ ระดับความคิดเห็นต่อการบริหารงานด้านการสั่งการอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการที่ผู้นำท้องถิ่นใช้แนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับหลักปิยวาจา และสมานัตตตา ทำให้เกิดบรรยากาศการทำงานที่ดี มีความเคารพซึ่งกันและกัน และเกิดความสามัคคีภายในองค์กร การศึกษาของพระปริยญา อนุตตโร (บุญแผ้ว) และพรเดช เสมานู ยังพบว่าปัจจัยปิยวาจา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งอาจช่วยอธิบายว่าทำไมการสั่งการในองค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านช้างจึงได้รับการยอมรับจากประชาชน

4) การประสานงาน การประสานงานได้รับคะแนนสูงสุดในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลมีลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นทีมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะการใช้หลักสมานัตตตา ที่ส่งเสริมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ทำให้เกิดการบริหารที่มีประสิทธิภาพและเป็นที่พึงพอใจของประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของมณีพระครูสุตธรรมานุศาสน์ หิตจิตโต และคณะ (2567) สนับสนุนข้อค้นพบนี้โดยพบว่าปัจจัยสมานัตตตา มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากกับความผูกพันของพนักงานต่อองค์กร แสดงให้เห็นว่าการมีบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมความสามัคคีและความเสมอภาคสามารถนำไปสู่การบริหารที่มีประสิทธิภาพ

5) การควบคุมงาน การบริหารงานด้านการควบคุมงานอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานขององค์กรบริหารส่วนตำบลมีการกำกับดูแลและติดตามผลอย่างเป็นระบบ ซึ่งอาจเกิดจากการนำหลักอรรถจริยามาใช้ในการบริหาร โดยเน้นการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

และมีจริยธรรม และสอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาจักรพันธ์ คุณงุโร และคณะ (2566) ยังพบว่าผู้นำที่มีหลักธรรมเป็นแนวทางจะสามารถบริหารองค์กรได้อย่างมีคุณธรรม ซึ่งช่วยให้การควบคุมงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

6) การเปรียบเทียบตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า ไม่มีความแตกต่างของความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการเมื่อพิจารณาตามปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของพระปัญญา โชติธมโม (2561) ที่พบว่าปัจจัยด้านการศึกษาและเงินเดือนส่งผลต่อความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยของมณีนุช ไพโรจน์ ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลไม่ได้มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของงานวิจัยนี้

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างได้รับการยอมรับจากประชาชนในระดับสูง โดยเฉพาะด้านการประสานงานที่ได้รับคะแนนสูงสุด ซึ่งอาจเป็นผลจากการนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในกระบวนการบริหารอย่างเหมาะสม การที่ความคิดเห็นของประชาชนไม่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยส่วนบุคคล อาจสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานตามหลักพุทธบูรณาการเป็นแนวทางที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์หลักพุทธบูรณาการ ตามแนวคิดสังคหวัตถุ 4 ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารที่เน้นคุณธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพ ได้แก่

- 1) ทาน – การให้และเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม
- 2) ปิยวาจา – การสื่อสารด้วยถ้อยคำที่สุภาพและสร้างสรรค์
- 3) อัตถจริยา – การลงมือทำประโยชน์ให้ผู้อื่นอย่างจริงจัง
- 4) สมานัตตา – การปฏิบัติตนอย่างเสมอภาคและสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ ยังนำหลักการบริหารสมัยใหม่ของ *องรี ฟาโยล (Henri Fayol)* มาใช้ร่วมด้วย เพื่อเสริมสร้างการบริหารที่มีประสิทธิภาพใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning): กำหนดเป้าหมาย วิธีการ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม 2) การจัดองค์การ (Organizing): จัดสรรทรัพยากรและพัฒนาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับกฎหมาย 3) การสั่งการ (Commanding): บริหารงานตามลำดับชั้นอย่างมีประสิทธิภาพผ่านการสื่อสารที่ดี 4) การประสานงาน (Coordinating): มอบหมายงานตามความสามารถ และส่งเสริมความร่วมมือ 5) การควบคุมงาน (Controlling): ตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนอย่างโปร่งใส

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงการผสมผสานคุณค่าทางศีลธรรมเข้ากับหลักการบริหารสมัยใหม่ เพื่อยกระดับการบริหารท้องถิ่นให้ตอบโจทย์ทั้งประสิทธิภาพและความยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยภาพรวมพบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานโดยรวม นอกจากนี้ การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ การศึกษา และรายได้ ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้สมมติฐานการวิจัยถูกปฏิเสธ สำหรับข้อเสนอแนะ ประชาชนต้องการให้มีการรณรงค์ป้องกันยาเสพติดในชุมชน โดยเฉพาะการให้ความรู้แก่เยาวชน ควบคู่กับการส่งเสริมอาชีพและสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเสนอให้มีการกระจายโอกาสทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึง และพัฒนาบริการสาธารณะให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ด้วยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาครั้งนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ยกระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวาระหลักขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยสร้างกลไกที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการกำหนดนโยบายและการบริหารงาน ควรมีการกำหนดมาตรการเชิงรุกเพื่อสนับสนุนการมีส่วนร่วม เช่น การจัดเวทีสาธารณะ การสำรวจความคิดเห็นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ และการตั้งคณะกรรมการประชาชนในแต่ละพื้นที่

1.2 สร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นผ่านการสื่อสารที่เข้าถึงประชาชน ผู้บริหารท้องถิ่นควรลงพื้นที่พบปะประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ไม่เพียงเพื่อรับฟังความคิดเห็น แต่ยังเป็นการสร้าง ความไว้วางใจระหว่างภาครัฐกับประชาชน ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลนโยบาย แผนงาน และผลการดำเนินงานผ่านช่องทางที่หลากหลาย เช่น เว็บไซต์ อีเมล แอปพลิเคชัน หรือเครือข่ายสังคมออนไลน์ ฯลฯ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 ควรมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรม เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวในกระบวนการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 กระบวนการให้ข้อมูลเกี่ยวกับแผนงานและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีความเรียบง่าย ชัดเจน และสามารถเข้าถึงได้ทุกกลุ่มประชากร โดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุหรือประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ควรใช้แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน หรือกลุ่มไลน์ชุมชน เป็นช่องทางสำคัญในการแจ้งข่าวสารและรับฟังความคิดเห็น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาระเบียบวิธีวิจัยเพิ่มเติมเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สามารถกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยอาจใช้การศึกษา

เชิงทดลอง (Experimental Research) หรือการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

3.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการบริหารงานที่ใช้หลักพุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาแบบที่เหมาะสมกับลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- โกเมศ ขวัญเมือง, พระครูธรรมธรรสฐาพร, พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย (คงคาไหว) และ ประเสริฐ ลิ่มประเสริฐ. (2565). รัฐธรรมนูญนิยมกับพลวัตการปกครองของไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(7), 287-299.
- พระครูไพศาลรัตโนภาส อุทาน (แสงคำ). (2567). การประยุกต์ใช้หลักอริยบท 4 เพื่อการบริหารจัดการองค์การบริหารส่วนตำบลโพรงงาม อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 13(1), 675-685.
- พระครูสุตธรรมานุสาสก์ หิตจิตโต, พระครูวิจิตรรัตนวัตร, พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, พระครูสิทธิสุตากร และ พระลิขิต สุขะฐิติ (สอนมา). (2567). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนวัดสามัคคีธรรม อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11(10), 30-38.
- พระปริยญา อนุตตโร (บุญแผ้ว) และ พชรเดช เสมานู. (2567). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแห่น อำเภอภูซุ่ม จังหวัดยโสธร. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 8(2), 485-499.
- พระปัญญา โชติธมโม (แก้วหาวงค์). (2561). ภาวะผู้นำตามหลักปาปนิกรรมของผู้บริหารเทศบาลเมือง ท่าเรือพระแพ่ง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจักรพันธ์ คุณงกโร, พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ และ ประสิทธิ์ พุทธศาสนศรีธา. (2566). การประยุกต์หลักสังคหวัตถุธรรม เพื่อส่งเสริมการให้บริการประชาชนของสำนักงานเขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 5(3), 28-41.
- ไพศาล ผกาเกตุ และ สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. (2567). การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ของเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน, 6(3), 237-251.
- มณีนุช ไพโรดี. (2553). การนำหลักสังคหวัตถุ 4 ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน บริษัทพรอพเพอร์ตี้แอนด์เซอร์วิสเอส (ประเทศไทย). (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วรารณ วงศ์อนันต์, อภิรมย์ สีดาคำ และ ประเสริฐ ปอนถิ่น. (2567). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการบริหารจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 5(2), 1-12.
- วันดี ชันแก้ว, สายันท์ อินันใจ และ สมจิต ขอนวงศ์. (2567). การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลพลงตาเยี่ยม อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง. วารสารสังคมศาสตร์และศาสตร์รวมสมัย, 5(2), 66-80.
- วินิจ ฝาเจริญ และ เชษฐ ใจเพชร. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดเวทีประชาคมชุมชนเพื่อจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลดอนแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสันติสุขปริทรรศน์, 3(1), 1-11.
- สมหมาย บัวจันทร์. (2553). การวิเคราะห์และยกระดับความพึงพอใจในการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของสำนักงานเขตบางแค กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุกิจ เจริญรัตนกุล. (2567). ราชการส่วนภูมิภาคกับการเลือกตั้งผู้ว่าราชการจังหวัดในประเทศไทย. วารสารรัฐศาสตร์, 14(2), 1-12.
- Sánchez-Hernández, M. I. (2024). Strengthening Resilience: Social Responsibility and Citizen Participation in Local Governance. Administrative Sciences, 14(10), 260.
- Yamane, T. (1973). Statistics an introductory analysis. New York: Harper & Row.